

[Første næstformand]

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Redegørelsen vil komme til forhandling torsdag den 3. november 1988.

Medlemmer af Folketinget Leif Hermann (SF), Carsten Andersen (SF), Margrete Auken (SF), Ole Henriksen (SF), Hanne Thanning Jacobsen (SF) og Ebba Strange (SF) har meddelt mig, at de til miljøministeren, trafik- og Kommunikationsministeren og boligministeren ønsker at stille følgende:

Forespørgsel.

»Hvilke konkrete initiativer påtænker regeringen at få iværksat med henblik på løsningen af byernes miljø- og trafikproblemer, bl. a. på baggrund af miljøministerens bypolitiske redegørelse af 29. juli 1987 og debatbøgerne »Bedre Byer« og »Byøkologi«?»

(Forespørgsel nr. F 7).

Skriftlig redegørelse:

Redegørelse af 27/10 88 om mål og midler i miljøpolitikken nr. 1. Miljøinvesteringer 1989-1994.

(Redegørelse nr. R 2).

Miljøministeren (Lone Dybkjær):

I. Indledning

Naturen og miljøet er grundlaget for velfærdssamfundet. Derfor skal vi tage afgørende hensyn til miljøinteresserne. Vi må gøre op med den opfattelse, at miljøet blot er en sektor, hvis interesser kan vige for økonomiske og erhvervsmæssige interesser. Miljøinteresserne er ikke noget, der kommer oveni og bagefter. Miljømæssige og økonomiske interesser er og skal tilgodeses som ligeværdige og gensidigt afhængige.

Dette sikres først og fremmest ved at forskyde vægten i miljøindsatsen fra fortynding, rensning og deponering til en forebyggende indsats, hvor miljøinteresserne integreres i produktionen. Vi skal med andre ord arbejde os frem mod sikringen af en bæredygtig udvikling, hvor miljøproblemer på forhånd så vidt muligt er elimineret.

Miljøpolitikken skal samtidig gøres mere nærværende ved, at det synliggøres, at den enkeltes indsats har betydning for helheden – og ved, at omkostningerne til etablering og opretholdelse af et rent miljø bliver tydelige for alle. Derfor skal princippet »forureneren betaler« nu gennemføres frem mod sin fulde konsekvens.

Som et led i disse bestræbelser fremsætter regeringen lovforslag om en adfærdsregulerende afgift på forbrug af CFC. Samtidig foreslås afgifterne på emballage og engangsservice forhøjet.

Målsætningen forebyggelse via en integration af miljøinteresserne kan imidlertid kun realiseres fuldt ud på længere sigt. Men vi skal i gang nu, hvis en fremtidig bæredygtig udvikling skal sikres.

Vi befinder os i en overgangsfase, hvor den nødvendige oprydning efter årtiers utilstrækkelig miljøindsats gradvis skal erstattes af integrationen af miljøbeskyttelsen i samfundslivet. Miljøindsatsen vil endnu i en årrække i væsentlig grad bestå af reparations- og afhjælpningsforanstaltninger, men en omstilling vil sideløbende blive igangsat koncentreret om udvikling af renere og ressourcebevarende teknologi.

Miljøinvesteringerne voksede fra ca. 2 mia. kr. i 1982 til næsten 6 mia. kr. i 1988 målt i faste priser, og de offentlige miljøinvesteringer udgør nu omkring 7,5 pct. af de samlede offentlige investeringer.

Disse tal viser meget tydeligt, at miljøforanstaltningernes vægt på samfundsbudgettet er kraftigt stigende. Samfundets ressourcer er imidlertid langtfra ubegrænsede, og en langsigtet strategi for miljøindsatsen må derfor kombineres med en sammenhængende plan for prioritering af miljøinvesteringerne.

Miljøpolitikken bør ikke drukne i overbud, hovsaløsninger og kritik af, at indsatsen ikke slår til. Regering og Folketing må tilrettelægge en langsigtet og samordnet indsats med et klart hovedsigte. Kortsigtede, utilstrækkelige løsninger risikerer ellers at blokere for langsigtede slutresultater.

Den tidligere regering fremlagde i april i år en plan for prioritering af de kommende års miljøinvesteringer.

Denne miljøinvesteringsplan fastlagde en samlet ramme for investeringerne i perioden 1989-94 på 33 mia. kr.

[Miljøministeren]

Nærværende redegørelse om mål og midler i miljøpolitikken fastholder denne samlede ramme og afspejler KVR-regeringens politik på miljøområdet, der indebærer den nævnte omstilling, hvor den hidtidige oprydningsindsats gradvis erstattes af en forebyggende indsats. Redegørelsen rummer desuden vurderinger af de afledede driftsudgifter og de miljømæssige effekter.

Denne omstilling viser sig i redegørelsen på tre områder, nemlig gennem forøget støtte til udvikling af renere produktionsteknologi, ved en forøget indsats på genbrugsområdet og ved iværksættelse af forebyggende foranstaltninger på naturområdet.

Redegørelsen tilgodeser miljøinteresserne i sammenhæng med den øvrige samfundsøkonomi. Herunder varetages en række erhvervs- og samfundsmæssige hensyn, bl.a. en jævn investeringstakt og dermed en hensigtsmæssig kapacitetsudnyttelse i byggebranchen, en begrænsning af importen og fremme af eksportmulighederne til fordel for beskæftigelsen og endelig en udvikling af dansk teknologi.

Miljøindsatsen i de kommende år er ressourcerekrævende, og en prioritering er vanskelig – dels fordi investeringerne er meget forskellige, dels fordi der er mange forskellige investorer. Hertil kommer, at skønnene over størrelsen af investeringerne er behæftede med usikkerhed. En prioritering er imidlertid af samfundsøkonomiske grunde nødvendig. Man bør her også have for øje, at en miljøindsats' kvalitet ikke kun er en funktion af den økonomiske indsats. I nogle tilfælde kan en relativt beskedne ressourcereindsats give stor miljømæssig effekt.

Hidtil har hovedinteressen i miljøpolitikken været rettet mod selve initiativerne og indsatsen og i mindre grad mod effekten af denne indsats. Der må imidlertid i fremtiden lægges større vægt på effektvurderinger, bl.a. for at sikre, at de begrænsede ressourcer anvendes mest effektivt.

Redegørelsen skal også ses i sammenhæng med Danmarks deltagelse i det internationale miljø samarbejde. Vi bør fortsat arbejde for, at dette fører til vidtgående internationale forpligtelser. Danmark, som på mange områder er nået langt i forhold til andre lande, har en åbenbar interesse heri. Vi må i samarbejdet sikre, at andre lande øger deres miljøindsats i takt med vores. Redegørelsen indeholder investeringer,

der er et resultat af allerede indgåede internationale forpligtelser, og flere vil komme til.

Det ligger til grund for redegørelsen, at samfundet, og herunder ikke mindst erhvervslivet, skal gives en passende tid til at gennemføre den nødvendige omstilling, og samtidig lægges vægt på, at en miljøindsats, der ligger væsentligt ud over indsatsen i andre lande, vil kunne påvirke erhvervslivets konkurrenceevne negativt. Endvidere må haves for øje, at miljøkrav kan være en væsentlig faktor i udviklingen af og investering i renere teknologi.

II. Prioritering

Der er løbende blevet foretaget prioritering af investeringerne på miljøområdet. Men især det forhold, at miljøinvesteringerne nu vejer langt tungere end før, nødvendiggør fastlæggelse af investeringsrammer og en tidsmæssig planlægning af investeringsforløbet.

Inden for disse rammer skal såvel besluttede som planlagte investeringer indgå i en prioritering. Opstår nye miljøproblemer, der kræver investeringer, eller træffes nye bindende beslutninger nationalt eller internationalt på miljøområdet, skal disse ved omprioritering holdes inden for de fastlagte rammer.

En revision af planen vil blive foretaget og en redegørelse herom forelagt Folketinget én gang om året.

Planen er bygget op omkring følgende tre prioriteringskriterier:

»Forebyggelse/integration« – foranstaltninger, hvis sigte er at forebygge, og som er integreret i samfundets processer, prioriteres højt.

»Effektivitet« – foranstaltninger, der inden for sammenlignelige områder giver størst miljømæssig effekt i forhold til investeringens størrelse, prioriteres højt.

»Sundhed« – foranstaltninger, der direkte påvirker den menneskelige sundhed, prioriteres højt.

III. Den samlede ramme

Det samlede offentlige investeringsprogram 1989-92 fastlægger en årlig ramme for miljøinvesteringerne i stat, kommuner og koncessionerede selskaber på 3,5 mia. kr. eller i alt 14 mia. kr. for disse fire år.

Miljøinvesteringsplanen omfatter på grund af investeringernes langsigtede karakter en

[Miljøministeren]

længere periode end det samlede investeringsprogram, nemlig de seks år fra 1989 til 1994.

Planen er opdelt i en offentlig og en privat del.

For de *offentlige miljøinvesteringer* fastlægges en gennemsnitlig årlig ramme for hvert af de seks år på 3,5 mia. kr. eller i alt 21 mia. kr. Der er hermed for årene 1993 og 1994 tale om en uændret forlængelse af den årlige ramme, der er fastlagt i det offentlige investeringsprogram 1989-92.

For de *private miljøinvesteringer* i erhverv og husholdninger, der er en konsekvens af miljøbestemmelser, fastlægges et samlet loft på 12 mia. kr. for perioden 1989-94.

I det følgende gennemgås de offentlige og private miljøinvesteringer område for område. Ud over investeringer 1989-94 er så vidt muligt angivet de deraf følgende driftsudgifter og de miljømæssige effekter. I bilag I er vist investeringsplanen i sammenfattet form.

IV. Investeringsplan 1989-94

Planen er opdelt i områderne vand, forebyggende miljøforanstaltninger på naturområdet, luft, affald og øvrige miljøinvesteringer dels for den offentlige, dels for den private sektor.

De offentlige miljøinvesteringer

Vand

På vandområdet skal i alt i perioden 1989-94 investeres næsten 12 mia. kr., hvilket gør dette område til klart det mest investeringstunge i planen.

Spildevandsrensning og kloakering

Investeringer og driftsudgifter

De større kommunale *rensningsanlæg* udbygges til den rensningsstandard for kvælstof og fosfor, der er fastsat i vandmiljøplanen. Hertil kommer nødvendige investeringer i mindre anlæg som følge af recipientkvalitetsplanlægningens krav. I alt er der tale om investeringer på ca. 6.200 mio. kr.

Investeringerne i *kloakering*, såvel nykloakering som udbedring af det eksisterende kloaknet, prioriteres i den kommende periode lavere end spildevandsrensning. Højest prioritet gives investeringer til forebyggelse af indsivning af grundvand i ledningsnettet og til separation af regnvand for at sikre, at der ikke i perioden sker

en yderligere belastning af rensningsanlæggene. De samlede investeringer i kloakering under disse forudsætninger skønnes til ca. 4.600 mio. kr.

Gennemførelsen af kloakinvesteringer er kommunernes økonomiske ansvar, og der vil derfor blive optaget forhandlinger med de kommunale organisationer herom samt blive udsendt en cirkulæreskrivelse med henstilling om tilbageholdenhed med visse saneringsarbejder og med nykloakering, ikke mindst kloakering af sommerhusområder.

De kommunale driftsudgifter vil, når udbygningen af rensningsanlæggene er gennemført, øges med ca. 350 mio. kr. pr. år.

Miljømæssig effekt

I bilag II er vist en foreløbig nyvurdering af effekten af de enkelte foranstaltninger i vandmiljøplanen sammenlignet med den effekt, der forventedes i handlingsplanen fra januar 1987.

Udbygningen af rensningsanlæggene skønnes at medføre, at udledningen af kvælstof reduceres fra et niveau på ca. 25.000 tons pr. år i 1986 til ca. 12.500 tons pr. år. I vandmiljøplanen forventes en reduktion på ca. 15.000 tons pr. år eller 2.500 tons mere end dette nye skøn. Udledningen af fosfor forventes reduceret fra et niveau på ca. 7.000 tons pr. år i 1986 til ca. 2.000 tons pr. år. Dette svarer til vandmiljøplanens skøn.

Offentlig vandforsyning

Investeringer og driftsudgifter

De kommunale vandværker, der står for omkring 60 pct. af vandforsyningen, skal ud over at reinvestere foretage nyinvesteringer i fælles vandforsyning. Investeringsbehovet vurderes til ca. 1.100 mio. kr. i perioden 1989-94.

Udbygningen af den fælles vandforsyning i perioden 1989-94 vil ikke medføre væsentligt forøgede driftsudgifter.

Miljømæssig effekt

Ud over at sikre, at ledningsnettet holdes i en miljømæssigt forsvarlig stand, vil dette investeringsniveau muliggøre, at omkring 12.000 forureningstruede enkeltanlæg kan erstattes af fælles vandforsyning.

Forebyggende miljøforanstaltninger på naturområdet

[Miljøministeren]**Investeringer og driftsudgifter**

En varieret natur, smukke landskaber samt et rigt plante- og dyreliv har i århundreder været en grundbestanddel af den danske kultur – en vigtig arv, selv om naturen til stadighed udvikler sig i et dynamisk samspil med menneskene.

Samfundsudviklingen og den stadig mere intensive udnyttelse af naturen har imidlertid forrykket og skadet den økologiske balance.

En særlig indsats til forbedring af naturens kredsløb og vilkårene for plante- og dyreliv er derfor nødvendig, samtidig med at jordbruget skal sikres grundlag for en rentabel produktion.

Afhjælpning og forebyggelse af økologiske problemer, bl.a. gennem ekstensivering af landbrugsproduktionen, skovrejsning og marginaljordsprojekter, naturpleje og godt landmandskab, herunder forbedret gødningsanvendelse, er alle nødvendige foranstaltninger til sikring af den økologiske balance.

Der forudses investeret ca. 150 mio. kr. om året i perioden 1989–94 på naturområdet.

En væsentlig del af investeringerne vil blive anvendt til produktionsomlægninger i natur- og miljøfølsomme områder.

De forøgede driftsudgifter som følge af gennemførelsen af disse investeringer kan først endeligt anslås, når en nærmere prioritering er lagt fast, men skønmæssigt forventes de at beløbe sig til ca. 10 pct. af investeringerne eller i alt ca. 90 mio. kr. pr. år efter 1994.

Miljømæssig effekt

Denne indsats, herunder ikke mindst ekstensiveringen af landbrugsproduktionen, vil ved en integration af miljøhensyn i produktionen forbedre levevilkårene for det vilde dyre- og planteliv, forskønne landskabet og forbedre mulighederne for friluftslivet.

Samtidig vil disse investeringer mindske forbruget af gødning og pesticider på de berørte arealer med mere end 95 pct. Dermed reduceres belastningen af grundvand og overfladevand væsentligt. Skovrejsningen vil endvidere reducere atmosfærens kuldioxidindhold ved binding i den øgede træmasse.

Luft

På luftområdet investeres i alt næsten 5 mia. kr. i perioden 1989–94.

SO₂- og NO_x-rensning**Investeringer og driftsudgifter**

På kraftværkerne investeres i perioden 1989–94 ca. 3.200 mio. kr. i rensning for svovldioxid (SO₂) og ca. 800 mio. kr. i rensning for kvælstofoxider (NO_x). Der er her tale dels om investeringer i afsvovlingsanlæg for røggas på 9 værker, dels om etablering af to de-NO_x-anlæg baseret på dansk teknologi samt ombygning til lav-NO_x-fyring på omkring 10 eksisterende anlæg.

Investeringen i SO₂-rensning følger af Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalgs beslutning om en nedbringelse af udledningen af SO₂ til ca. 125.000 tons/år i 1995.

Investeringen i NO_x-rensning er en følge af forslaget om et EF-direktivforslag om store fyringsanlæg, der indebærer, at Danmark har forpligtet sig til at reducere udledningen af NO_x fra eksisterende kraftværksanlæg til ca. 110.000 tons/år i 1993.

Efter gennemførelsen af disse investeringer på ca. 4 mia. kr. vil kraftværkernes årlige driftsudgifter stige med ca. 470 mio. kr.

Miljømæssig effekt

Udledningen af SO₂ fra kraftværkerne forventes reduceret fra et niveau på ca. 245.000 tons/år til ca. 125.000 tons/år og udledningen af NO_x fra eksisterende værker fra ca. 135.000 tons/år til ca. 110.000 tons/år.

De decentrale kraftvarmeværker, der frem til 1995 skal opføres, vil, i det omfang de baseres på gasmotorer og -turbiner, indebære NO_x-forurening. Det overvejes derfor for øjeblikket at fastsætte udledningsgrænser for NO_x på disse anlæg. I givet fald vil dette kræve investeringer i katalysatorer på anlæggene.

Røgrensning, affaldsforbrændingsanlæg**Investeringer og driftsudgifter**

Der gennemføres frem til 1992 et investeringsprogram med henblik på rensning af røgen fra eksisterende affaldsforbrændingsanlæg. Der er tale om samlede investeringer på ca. 1 mia. kr.; heraf resterer ca. 800 mio. kr. til anvendelse i 1989–92.

Disse investeringer vil medføre, at de årlige driftsudgifter øges med ca. 40 mio. kr.

Miljømæssig effekt

[Miljøministeren]

Virkningen af denne investeringsindsats – og en samtidig indsats til forbedring af driftsbetingelserne – vil være, at udledningen af dioxiner m.v. reduceres væsentligt.

Affald og renere teknologi

På affaldsområdet skal investeres omkring 3 mia. kr.

Affaldsbehandling

Investeringer og driftsudgifter

Trods opprioriteringen af indsatsen på områderne renere teknologi og genanvendelse, hvis sigte i væsentlig grad er en reduktion i deponeringen af affald, forventes mængden af affald, der skal deponeres, fortsat at stige i den kommende periode. Først på noget længere sigt kan forudses et direkte fald.

Det skønnes derfor, at der i perioden 1989–94 vil være behov for 20–25 nye og større lossepladser og for en vis udbygning af affaldsforbrændingskapaciteten.

De samlede investeringer hertil i perioden 1989–94 skønnes at blive ca. 1.400 mio. kr.

Disse investeringer forventes ikke at medføre væsentlige stigninger i driftsudgifterne, bl.a. fordi udbygningen af lossepladskapaciteten vil ske med etablering af færre, men større og mere rationelle anlæg.

Miljømæssig effekt

De foretagne investeringer i færre og bedre lossepladser og mere miljøsikre forbrændingsanlæg vil medføre mindre risiko for grundvandsforurening og mindre luftforurening.

Genanvendelse og renere teknologi

Investeringer og driftsudgifter

Det er målet at nedbringe behovet for deponering af affald væsentligt ved at øge *genanvendelsen* til 50 pct. af den samlede deponeringskrævende affaldsmængde i løbet af næste årti. Dette vil kræve omkring en fordobling af den genanvendte affaldsmængde og medføre, at den affaldsmængde, der skal deponeres, kun stiger beskedent.

De vigtigste indsatsområder vil være kilde-sorteringssystemer for dagrenovations- og erhvervsaffald, anlæg til biologisk behandling af organisk affald og anlæg til sortering af den tørre del af dagrenovationen og erhvervsaffaldet

samt investeringer i forbindelse med genanvendelse af bygge- og anlægsaffald. Hertil kommer investeringer i oparbejdning af genanvendelige materialer og på emballageområdet.

Indførelse af *renere teknologi* har til formål gennem forebyggelse at mindske miljøbelastningen ved forbedret ressourceudnyttelse og ved minimering af spild. Overgang til renere teknologi vil indebære, at virksomhederne allerede ved tilrettelæggelsen af produktionen og ved valget af produktionsmetoder inddrager miljøhensyn i deres beslutninger.

Offentlige tilskud vil blive ydet til forsøgs-, udviklings- og demonstrationsaktiviteter, hvoraf især sidstnævnte vil kræve betydelige investeringer. Hertil kommer tilskud til investeringer i forbindelse med substitution af miljøfarlige stoffer og – i relation til vandmiljøplanens krav – udvikling af renere teknologi i forbindelse med industriens udledning af spildevand.

Samlet skønnes det, at der i perioden 1989–94 bliver behov for investeringer i genanvendelse og renere teknologi på ca. 1.200 mio. kr.

Det skal her understreges, at forudsætningen for et sådant investeringsniveau er, at kommuner og erhvervsliv er i stand til at iværksætte et tilstrækkeligt antal projekter på området. Det kan derfor blive nødvendigt at revidere planen på dette punkt, hvad angår både investeringsniveauet og dettes fordeling over tiden.

Disse investeringer skønnes ikke at medføre øgede driftsudgifter, idet ekstraudgifterne til indsamling, sortering og behandling af affald vil modsvares dels af besparelser i de almindelige renovationsudgifter, dels af indtægter ved salg af genanvendte materialer. Introduktion af renere teknologi i produktionen til afløsning af mere traditionelle rensningsinvesteringer vil ikke medføre øgede driftsudgifter, men tværtimod besparelser.

Jordrensning

Investeringer og driftsudgifter

Indsatsen over for olie- og kemikalieaffaldsdepoter, der forventes at kræve behandling af omkring 800.000 tons forurenede jord årligt og at strække sig over en periode på op imod 30 år, vil kræve investeringer i anlæg til deponering og behandling af forurenede jord. Investeringsudgifterne anslås til ca. 500 mio. kr. i perioden 1989–94.

[Miljøministeren]

Der forudses et samarbejde mellem den offentlige og den private sektor, hvis nærmere indhold endnu ikke er lagt fast. Det skønnes på nuværende tidspunkt, at den offentlige sektors investeringer vil udgøre omkring 40 pct. eller ca. 200 mio. kr.

De samlede årlige driftsudgifter vurderes til ca. 25 mio. kr.

Miljømæssig effekt

Jordrensningsanlæggenes effekt vil være, at der kan foretages en miljømæssigt forsvarlig deponering og rensning af den olie- og kemikalieforurenedede jord, der skal behandles i de kommende år i henhold til lovgivningen.

Miljøtilskud i øvrigt

Denne post i den offentlige del af investeringsplanen er en række forskellige statslige og kommunale tilskud til miljøforanstaltninger. Heri indgår bl.a. tilskud til skovbrug, men ikke tilskud, der hører hjemme under andre poster i investeringsplanen, f.eks. genbrug og renere teknologi. I alt i perioden 1989-94 bliver der tale om tilskud på ca. 600 mio. kr.

*De private miljøinvesteringer***Vand**

På vandområdet forudses private investeringer på i alt ca. 3 mia. kr. i perioden.

*Spildevandsrensning, industri***Investeringer og driftsudgifter**

Som et led i vandmiljøplanen skal større industrier med særskilt spildevandsudledning udbygge deres rensning for kvælstof og fosfor. Disse investeringer, der skal være gennemført inden udgangen af 1992, skønnes i perioden 1989-92 at ville udgøre ca. 1.000 mio. kroner.

Industriens investeringer vil medføre en stigning i de årlige driftsudgifter på ca. 10 pct. af investeringerne eller ca. 100 mio. kr.

Hertil kommer, at industri, der er tilsluttet de kommunale spildevandsanlæg, kan blive stillet over for krav om forrensning. Det er endnu ikke muligt at angive disse investeringers omfang, men en given investering i forrensning vil indebære et tilsvarende fald i investeringerne i kommunal spildevandsrensning, således at de samlede investeringer ikke øges.

Miljømæssig effekt

Gennemførelsen af investeringerne i industri med særskilt udledning forventes ifølge bilag II at medføre, at den årlige udledning af kvælstof formindskes fra et niveau på ca. 5.000 tons pr. år i 1986 til 2.000 tons pr. år og af fosfor fra ca. 3.500 tons pr. år til 700 tons pr. år. Disse reduktioner svarer til vandmiljøplanens skøn.

*Opbevaringskapacitet for husdyrgødning, landbrug***Investeringer og driftsudgifter**

Landbrugets investeringer i opbevaringskapacitet for husdyrgødning er en følge dels af kravene i vandmiljøplanen, dels af de senere fastlagte bestemmelser vedrørende dispensation fra disse krav.

I perioden 1989-92 forventes landbrugets samlede investeringer i husdyrgødningsopbevaringskapacitet at ville udgøre ca. 1.100 mio. kr.

Disse investeringer skønnes ikke at medføre væsentlige stigninger i driftsudgifterne på den enkelte bedrift.

For erhvervet som helhed vil den forbedrede udnyttelse af husdyrgødningen medføre driftsbesparelser som følge af det mindskede behov for anvendelse af handelsgødning.

Miljømæssig effekt

Investeringerne i gødningsopbevaringskapacitet indgår i det sæt af foranstaltninger til nedbringelse af udvaskningen af kvælstof og fosfor, der ifølge vandmiljøplanen skal gennemføres i landbruget.

Reduktionen i udvaskningen af kvælstof og fosfor som følge af disse foranstaltninger må nu generelt skønnes at blive mindre end forudsat i vandmiljøplanen.

Hvad angår investeringerne i gødningsopbevaringskapacitet, forventes disse ifølge bilag II at medføre en reduktion i den årlige udledning af kvælstof på ca. 40.000 tons imod de i vandmiljøplanen forudsatte ca. 60.000 tons. Hvad angår de yderligere initiativer på landbrugsområdet (grønne marker, gødningsplanlægning m.m.), forventes disse nu at medføre en reduktion i udledningen af kvælstof på i alt ca. 15.000 tons pr. år imod de i vandmiljøplanen forudsatte ca. 58.000 tons pr. år.

Der er nedsat en arbejdsgruppe under Miljøstyrelsen med den opgave inden dette års ud-

[Miljøministeren]

gang at fremkomme med en nærmere vurdering af vandmiljøplanens effekt på landbrugsområdet. På grundlag af resultaterne heraf vil regeringen nøje overveje behovet for ændringer i vandmiljøplanen.

*Miljøtiltag, dambrug***Investeringer og driftsudgifter**

Den kommende dambrugsbekendtgørelse, hvis baggrund er et krav i vandmiljøplanen om en stramning af kravene til udledninger fra dambrug, vil indeholde regler, der indebærer investeringer på i alt ca. 200 mio. kr. i perioden 1989-94 samt en stigning på ca. 30 mio. kr. i de årlige driftsudgifter.

Miljømæssig effekt

Virkningerne af investeringerne skønnes at blive en betydelig begrænsning af udledningen af organisk stof samt fald i udledningen af kvælstof fra et niveau i dag på ca. 2.200 tons/år til 1.400 tons/år og af fosfor fra ca. 400 tons/år til 150 tons/år.

*Vandforsyning, privat***Investeringer og driftsudgifter**

De private vandværker skal – som de kommunale – dels reinvestere og dels nyinvestere i fælles vandforsyning. Investeringerne i perioden 1989-94 vurderes til ca. 1.000 mio. kr., medens de årlige driftsudgifter som følge heraf ikke skønnes at ville stige væsentligt.

Miljømæssig effekt

Investeringerne vil sikre, at det eksisterende ledningsnet holdes i en miljømæssigt forsvarlig stand, og at ca. 10.000 enkeltanlæg kan nedlægges og erstattes af fælles privat vandforsyning.

Luft*US-normer for biler***Investeringer og driftsudgifter**

Regeringen har besluttet at indføre US-normer for lette biler pr. 1. oktober 1990.

Kravet om opfyldelse af US-normer agtes kombineret med en afgiftslempelse, således at en bil med katalysator kun bliver ca. 5.000 kr. dyrere i gennemsnit (ekskl. moms) end en tilsvarende traditionel bil.

Under forudsætning af, at bilsalget i de kommende år vil ligge på omtrent samme niveau

som gennemsnittet i de senere år (ca. 120.000), kan det anslås, at de årlige merudgifter til anskaffelse af biler bliver ca. 600 mio. kr. eller i alt i perioden 1991-94 ca. 2.400 mio. kr.

De afledte driftsudgifter for forbrugerne som følge af disse investeringer kan anslås til ca. 25 mio. kr. årligt.

Miljømæssig effekt

Under forudsætning af, at biltrafikken vokser med 1,4 pct. pr. år, vil virkningen af disse investeringer være, at udledningen af kulilte reduceres fra et niveau i dag på ca. 500.000 tons pr. år til ca. 350.000 tons pr. år, af kulbrinter fra ca. 60.000 tons pr. år til ca. 40.000 tons pr. år og af kvælstofoxider fra ca. 60.000 tons pr. år til ca. 40.000 tons pr. år.

*CFC-program***Investeringer og driftsudgifter**

De samlede investeringer i genindvinding og nye produktionsprocesser som følge af de krav til begrænsning af CFC-forbruget, der er indeholdt i Montrealprotokollen, forventes at blive ca. 400 mio. kr., heraf ca. 100 mio. kr. i perioden 1989-94. En skærpelse af disse krav, der er under overvejelse, kan medføre øgede investeringer.

Den årlige stigning i driftsudgifterne som følge af gennemførelsen af Montrealprotokollens bestemmelser vil helt overvejende vedrøre substitution af CFC-forbruget med andre stoffer og produkter.

Miljømæssig effekt

Effekten af indsatsen forventes at blive, at forbruget af CFC, der uden indgreb måtte forventes at blive ca. 7.000 tons i 1994, i stedet kun bliver ca. 3.000 tons dette år.

Affald

I den private sektor investeres ca. 0,6 mia. kroner, nemlig ca. 0,3 mia. kr. i jordrensning og ca. 0,3 mia. kr. i genbrugssystemer, primært i oparbejdningsanlæg for genanvendelige materialer (se foran).

Øvrige miljøinvesteringer**Investeringer og driftsudgifter**

Investeringer i byerhverv (bortset fra de kategorier, der er behandlet foran), der er en følge

[Miljøministeren]

af miljøkrav på grundlag af lovgivning m.v. gennemført siden miljøbeskyttelseslovens ikrafttræden, skønnes i perioden 1989-94 i gennemsnit at ville beløbe sig til ca. 800 mio. kr. om året, eller i alt ca. 5 mia. kr.

Driftsudgiftsstigningen efter gennemførelsen af disse investeringer på ca. 5 mia. kroner anslås til ca. 10 pct. af disse eller i alt ca. 500 mio. kr. pr. år efter 1994.

Reserve

Der afsættes en reserve til nye miljøinvesteringer i den private sektor på i alt 600 mio. kr. i perioden 1989-94. I det foregående er nævnt to områder, hvortil denne reserve eventuelt kan anvendes, nemlig NO_x-rensning på decentrale private kraftvarmeværker og opfyldelse af eventuelle skærpede krav til begrænsning af CFC-forbruget.

V. Investeringsplanen fremover

Skønnene over størrelsen af de nødvendige investeringer i den kommende periode er behæftede med usikkerhed. Det skyldes bl.a., dels at prisstigninger, der kommer til os udefra, kan øge udgifterne, dels at den teknologiske udvikling – kombineret med, at effektiviteten øges, jo flere anlæg der opføres – vil trække udgifterne ned. Derfor arbejdes med totale anlægsrammer, inden for hvilke der kan iværksættes nye

initiativer og foretages nødvendige justeringer i allerede igangsatte initiativer.

Der må løbende foretages vurderinger af investeringsplanen med henblik på at sikre det størst mulige miljømæssige udbytte af investeringerne inden for den fastlagte ramme.

En sådan gennemgang vil som nævnt blive foretaget og en redegørelse herom forelagt Folketinget én gang om året efter afslutningen af arbejdet med det samlede offentlige investeringsprogram.

I denne årlige gennemgang vil man analysere det faktisk gennemførte investeringsforløb i det foregående år og i sammenhæng hermed foretage en gennemgang af alle investeringskategorier med henblik på eventuelle revisioner og omprioriteringer, herunder indføjeelse af eventuelle nye miljøinvesteringer. Endvidere vil der hvert år blive føjet endnu et år til den seksårige plan.

Den første redegørelse af denne art, der vil blive forelagt Folketinget i 1989, vil som et hovedemne have opfølgningen af regeringens kommende Brundtland-handlingsplan.

Ved gennemførelsen af en sådan rullende planlægning kan det sikres, at samfundet får det bedst mulige udbytte af miljøinvesteringerne, og at forskydningen mod forebyggelse via integration af miljøinteresserne fremmes mest muligt.

*Bilag I**Miljøinvesteringsplan 1989-94 – investeringer og driftsudgifter¹⁾*

Kategori	Investering	Stigning i årlige driftsudgifter ²⁾
	----- Mio kr. -----	
<i>Offentlig sektor</i>		
<i>Vand</i>		
Spildevandsrensning	6.200	350
Kloakering	4.600	–
Vandforsyning	1.100	–
<i>Forebyggende miljøforanstaltninger</i>		
<i>Naturområdet</i>	900	90
<i>Luft</i>		
SO ₂ -rensning	3.200	410
NO _x -rensning	800	60

[Miljøministeren]

Affaldsforbrænding	800	40
<i>Affald og renere teknologi</i>		
Affaldsbehandling	1.400	–
Genanvendelse og renere teknologi	1.200	–
Jordrensning	200	10
Miljøtilskud i øvrigt	600	–
Offentlig sektor i alt	21.000	
<i>Privat sektor</i>		
<i>Vand</i>		
Spildevandsrensning, industri	1.000	100
Opbevaringskapacitet, landbrug	1.100	–
Miljøinvesteringer, dambrug	200	30
Vandforsyning	1.000	–
<i>Luft</i>		
US-normer for biler	2.400	25
CFC-program	100	–
<i>Affald</i>		
Jordrensning	300	15
Genanvendelse	300	–
Øvrige miljøinvesteringer	5.000	500
Reserve	600	–
Privat sektor i alt:	12.000	
I alt	33.000	1.630

1) Målt i 1989-priser, ekskl. moms.

2) Øgede driftsudgifter alene som følge af gennemførelsen af de i planen indeholdte investeringer.

Bilag II

Reduktion i udledningen af kvælstof (N) og fosfor (P) ifølge vandmiljøhandlingsplanen fra januar 1987 og ifølge ny, foreløbig vurdering

	Handlingsplan januar 1987		Ny vurdering	
	N	P	N	P
	----- tons pr. år -----			
Kommunal spildevandsrensning	15.000	5.200	12.500	5.000
Industriens spildevandsrensning	3.000	2.800	3.000	2.800
Landbrug	127.000	4.000	55.000	1.000
– Opbevaringskapacitet for husdyrgødning (NPO-plan)	60.000		40.000	
– Yderligere initiativer (vandmiljøplan)	58.000		15.000	
– Strukturelle tiltag ¹⁾	9.000		–	
I alt	145.000	12.000	70.500	8.800

1) Det er endnu ikke afgjort, hvordan de strukturelle tiltag, både nationale og EF-initiativer, vil blive udført, og derfor kan der ikke her angives tal for den reduktion i udvaskningen af kvælstof, der vil følge heraf. Det må dog forventes, at reduktionen bliver væsentlig mindre end forudsat i vandmiljøplanen.

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om meddelelse af orlov til og indkaldelse af stedfortrædere for følgende folketingsmedlemmer:

Tørnæs (V),
Inge Dahl-Sørensen (V),
Erik B. Smith (S),
Kirsten Jacobsen (FP),
Gert Petersen (SF) og
Per Stig Møller (KF).

Første næstformand (Knud Østergaard):

Med undtagelse af hr. Tørnæs har de pågældende søgt orlov i henhold til forretningsordenens § 42, stk. 3, litra a, jf. stk. 5, på grund af midlertidig udsendelse i offentligt hverv. Hr. Tørnæs har søgt orlov i henhold til forretningsordenens § 42, stk. 3, litra d, jf. stk. 5.

Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte det som vedtaget, at der meddeles hr. Tørnæs, hr. Erik B. Smith og fru Kirsten Jacobsen orlov som ansøgt fra og med den 1. november 1988, fru Inge Dahl-Sørensen fra og med den 30. oktober 1988, hr. Gert Petersen fra og med den 4. november 1988 og hr. Per Stig Møller fra og med den 9. november 1988, og at stedfortræderne indkaldes som midlertidige medlemmer. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.

Forhandling

Lizzie Lichtenberg (KF):

Folketinget har nu vedtaget at meddele orlov til 6 medlemmer og at indkalde stedfortræderne.

Som ordfører for Udvalget til Valgs Prøvelse skal jeg tillade mig at gøre indstilling om, at stedfortræderne godkendes som midlertidige medlemmer af Folketinget.

Hr. Tørnæs er valgt i Ribe Amtskreds, og i anledning af hans orlov indkaldes 1. stedfortræder for Venstre i denne amtskreds, adjunkt *Svend B. Nielsen*.

Fru *Inge Dahl-Sørensen* er valgt i Østre Storkreds, og i anledning af hendes orlov indkaldes 1. stedfortræder for Venstre i denne storkreds, afdelingschef *Hannah Kain*.

Hr. *Erik B. Smith* er valgt i Storstrøms Amtskreds, og i anledning af hans orlov indkaldes 1. stedfortræder for Socialdemokratiet i denne amtskreds, ungdomsskoleinspektør *Ole Løvig Simonsen*.

Fru *Kirsten Jacobsen* er valgt i Nordjyllands Amtskreds, og i anledning af hendes orlov indkaldes 1. stedfortræder for Fremskridtspartiet i denne amtskreds, skoleinspektør *Johs. Sørensen*.

Hr. *Gert Petersen* er valgt i Østre Storkreds, og i anledning af hans orlov indkaldes 1. stedfortræder for Socialistisk Folkeparti i denne storkreds, lærer *Lene Brandt Larsen*.

Hr. *Per Stig Møller* er valgt i Vestre Storkreds, og i anledning af hans orlov indkaldes 1. stedfortræder for Det Konservative Folkeparti i denne storkreds, viceforstander *Lilian Nilsson*.

Udvalget til Valgs Prøvelse har i et møde i dag behandlet disse sager, og jeg kan herefter på udvalgets vegne afgive følgende:

Indstilling

1. Adjunkt *Svend B. Nielsen* godkendes som midlertidigt medlem af Folketinget fra og med den 1. november 1988.
2. Afdelingschef *Hannah Kain* godkendes som midlertidigt medlem af Folketinget fra og med den 30. oktober 1988.
3. Som midlertidige medlemmer af Folketinget fra og med den 1. november 1988 godkendes:
  - a. Ungdomsskoleinspektør *Ole Løvig Simonsen*.
  - b. Skoleinspektør *Johs. Sørensen*.
4. Lærer *Lene Brandt Larsen* godkendes som midlertidigt medlem af Folketinget fra og med den 4. november 1988.
5. Viceforstander *Lilian Nilsson* godkendes som midlertidigt medlem af Folketinget fra og med den 9. november 1988.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 125 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.

(Vedr. de grønlandske mandater).

Forhandling

Lizzie Lichtenberg (KF):

I forbindelse med den almindelige godkendelse af valgene, der efter folketingsvalget den 10. maj 1988 fandt sted den 27. maj 1988, godkendte Tinget også Hans-Pavia Rosing og Otto Steenholdt som valgt i Grønland.

I overensstemmelse med forretningsordenens § 1, stk. 6, og lov om folketingsvalg i Grønland fandt denne godkendelse sted på grundlag af en fra Rigsombudsmanden i Grønland modtaget telegrafisk foreløbig opgørelse af valget, og i så tilfælde skal Tinget, når det endeligt opgjorte valgmateriale foreligger, træffe afgørelse om, hvorvidt godkendelsen kan opretholdes.

Med skrivelse af 16. august 1988 har Statsministeriets Grønlandsdepartement nu fremsendt den af Rigsombudsmanden i Grønland udarbejdede endelige valgbog, og denne valgbog har i overensstemmelse med forretningsordenen været tilstillet det stående Udvalg til Valgs Prøvelse, der har behandlet sagen i et møde.

Om den *endelige opgørelse* af valget kan jeg oplyse: Der blev ved valget afgivet 20.999 gyldige stemmer (mod i den foreløbige opgørelse 20.953). Der var 216 blanke stemmer og 953 andre ugyldige stemmer (mod tidligere beregnet henholdsvis 219 og 985). Det samlede antal afgivne stemmer blev 22.168 (mod 22.157), og valgdeltagelsen blev på 57,9 pct. (mod 57,8 pct. i den foreløbige opgørelse).

Af de gyldige stemmer er 8.415 (mod tidligere beregnet 8.408) afgivet på partiet Siumut, 8.135 på partiet Atassut (mod 8.115), 3.628 på partiet Inuit Ataqatigiit (mod 3.615) samt 821 på Issittup Partiia (mod tidligere beregnet 815).

Af de 8.415 stemmer, som er afgivet på partiet Siumut, har Hans-Pavia Rosing opnået det største tal, nemlig 5.446 (mod 5.444 i den foreløbige opgørelse). Af de 8.135 stemmer, som blev afgivet på partiet Atassut, har Otto Steenholdt opnået 6.429 (mod tidligere beregnet 6.408).

Der er således i den endelige opgørelse forskellige afvigelser i forhold til den telegrafisk meddelte opgørelse, hvis tal er optrykt i det foreløbige udvalgs betænkning af 26. maj 1988. Disse afvigelser er imidlertid uden betydning for valgets resultat.

Der er endvidere ikke modtaget klager over *selve valget* – valghandlingen – eller over de foretagne opgørelser og beregninger, ligesom der heller ikke over for udvalget er rejst tvivl om de udpegedes valgbarhed.

Herefter kan jeg på udvalgets vegne afgive følgende:

Indstilling

Den foreløbige godkendelse af Hans-Pavia Rosing og Otto Steenholdt som valgt i Grønland opretholdes.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges med 126 stemmer (S, KF, SF, V, FP, RV, CD og KRF); 1 (Knud Lind (FP)) stemte hverken for eller imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.

(Vedr. 1 repræsentant til Europa-Parlamentet).

Forhandling

Lizzie Lichtenberg (KF):

Som oplyst af Folketingets formand i Tingets møde den 25. oktober 1988 har formanden for Europa-Parlamentet meddelt, at hr. Peter Due-toft har nedlagt sit mandat som medlem af Europa-Parlamentet fra og med den 1. november 1988, og at dette vil blive meddelt Forsamlingen den 28. oktober 1988 til efterretning og til konstatering af, at mandatet er blevet ledigt, og formanden for Europa-Parlamentet har i den anledning anmodet om meddelelse om, hvem der skal besætte det ledigblevne mandat.

Hr. Peter Due-toft blev medlem af Europa-Parlamentet i forbindelse med hr. Erhard Jakobsens udtræden den 10. september 1987 som følge af hans udnævnelse til minister for økonomisk samordning. Udtrædelsen fandt sted i overensstemmelse med akten om almindelige og direkte valg af repræsentanter til De Europæiske Fællesskabers Forsamling, jf. loven om valg af de danske repræsentanter til Europa-Parlamentet, som fastsætter, at hvervet som re-

[Lizzie Lichtenberg]

præsident i Forsamlingen er uforeneligt med hvervet som medlem af regeringen.

Ifølge den nævnte lov indtræder ved mandatledighed den kandidat, som ifølge den i henhold til loven udarbejdede liste over ikkevalgte kandidater er nærmest berettiget hertil.

Det er endvidere fastsat i loven, at en repræsentant, der udtræder på grund af udnævnelse til minister, efter hvervets ophør kan blive opført på stedfortræderlisten efter sit stemmetal.

Hr. Erhard Jakobsen er herefter 1. stedfortræder for Centrum-Demokraterne, og han har i skrivelse af 19. oktober 1988 erklæret sig villig til at overtage det fra og med den 1. november 1988 ledige mandat.

Ifølge den nævnte lov er det Folketinget, der træffer afgørelse om godkendelse i tilfælde af en stedfortræders indtræden som repræsentant, og dette sker ifølge forretningsordenen for Folketinget efter indstilling fra Udvalget til Valgs Prøvelse.

Udvalget har derfor i et møde i dag behandlet denne sag, og jeg kan herefter på udvalgets vegne afgive følgende:

Indstilling

Fhv. minister for økonomisk samordning Erhard Jakobsen godkendes som repræsentant til Europa-Parlamentet fra og med den 1. november 1988.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Udvalgets ovennævnte indstilling vedtoges enstemmigt med 127 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Tredje behandling af lovforslag nr. L 10:

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

Af indenrigsministeren (Thor Pedersen).

(Fremsat 5/10 88. Første behandling 11/10 88. Betænkning 13/10 88. Anden behandling 25/10 88).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges enstemmigt med 127 stemmer.

Første næstformand (Knud Østergaard):

Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 35:

Forslag til international købelov.

Af justitsministeren (Ninn-Hansen).

(Fremsat 6/10 88).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Tove Lindbo Larsen (S):

Den 11. april 1980 blev et langvarigt udvalgsarbejde under FN vedrørende retsregler for internationalt køb afsluttet, og den 26. maj 1981 undertegnede Danmark og de andre nordiske lande konventionen om aftaler om internationalt køb. En lang række lande i og uden for Europa har allerede ratificeret den, og Danmark kan gøre det med dette forslag til international købelov.

Det skal dog understreges, at de nordiske lande alle er enige om at benytte nabolandsklausulen, således at ved handler mellem de nordiske lande: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, opretholder man den fællesnordiske købelov som regelgrundlag.

I forbindelse med underskrivelsen har de nordiske lande taget forbehold over for del II, ligesom Finland, Norge og Sverige også har gjort det ved deres ratifikation. Forbeholdet skal tages allerede ved underskrivelsen.

I dette danske forslag om internationalt køb er også del II, der specielt drejer sig om tilbudsgivning, undtaget.

Jeg har mærket mig, at et enigt købelovsudvalg ligesom de høringer, der har været udsendt fra ministeriet til de forskellige organisationer m.v., har anbefalet ratifikationen, og det vil jeg også gøre.

Jeg vil dog godt lige stille justitsministeren et par spørgsmål.